

Representantforslag 72 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø

Dokument 8: 72 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø om å styrke norsk tegnspråk og tegnspråk i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

Gjennom FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne har Norge forpliktet seg til å «anerkjenne og fremme bruken av tegnspråk» (art. 21e).

St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk hadde som formål å skape en mer helhetlig og sektorovergripende språkpolitikk. Et spesielt overordnet ansvar for dette har Kulturdepartementet, men det ble også understreket at andre departementer har et ansvar. Språkmeldingen skulle blant annet sees i sammenheng med St.meld. nr. 23 (2007–2008) Språk bygger broer som omhandlet språkstimulering og språkopplæring:

«Den språkopplæringspolitikken som der er skissert, og som Kunnskapsdepartementet har ansvaret for, inngår som ein del av den heilskaplege språkpolitikken som elles blir skissert i meldinga her.»

I begge disse stortingsmeldingene blir norsk tegnspråk omtalt, og særlig språkmeldingen fremhever hvilket språkpolitisk ansvar staten har for norsk tegnspråk. St.meld. nr. 35 (2007–2008) slår fast:

«Med utgangspunktet i eit slikt perspektiv må vi slå fast at teiknspråk har ein grunnleggjande verdi i seg sjølv, mellom anna som identitetsmerke og ekte kulturuttrykk for ein språkleg minoritet i det norske samfunnet. Det norske teiknspråket er også eit gen-

uint norsk språk, ein del av den norske kulturarven og ikkje minst ein del av det språklege mangfaldet i landet som vi alle har ei særleg plikt til å ta vare på.»

Tegnspråk i Norge i dag

Norges Døveforbund anslår at det er ca. 16 500 personer som bruker tegnspråk i Norge i dag. Dette er døve og hørselshemmede selv, familiemedlemmer og venner av tegnspråklige, og tegnspråklige fagpersoner. De fleste døve og hørselshemmede barn som blir født i dag, har hørende foreldre. Det betyr at de fleste foreldre til tegnspråklige barn får tegnspråk som sitt andrespråk, og dermed at språkutviklingen til disse barna vil bli noe annerledes enn språkutviklingen til de barna som har foreldre med tegnspråk som sitt førstespråk.

Tegnspråklige arenaer på tvers av generasjoner er derfor svært viktige for overføringen og utviklingen av norsk tegnspråk. Den eldre generasjon tegnspråklige er viktige for ivaretagelsen av språk og kultur, og overføringen av disse til de yngre generasjonene. Siden det ikke nødvendigvis er slik at tegnspråklige barn jevnlig omgås andre tegnspråklige i andre aldre, må det legges til rette for flere tegnspråklige arenaer rundt om i landet. Dette vil styrke både språket og menneskene som bruker det.

Statlige skoler for hørselshemmede

Språkmeldingen Mål og mening peker på opplæringsloven § 2-6 som et viktig lovgrunnlag både for språkopplæring og generelt for statusen til norsk tegnspråk. Kunnskapsdepartementet har dermed et særlig språkpolitisk ansvar for tegnspråk gjennom utdanning, og dette er fremhevet i St.meld. nr. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov.

I samme stortingsmelding ble det varslet nedleggelse av tre av fire statlige skoler for hørselshemmede, med henvisning til at kommunene alene eller i interkommunale samarbeid skal ivareta ansvaret for opplæring av tegnspråklige barn, samtidig som deltidstilbudet skal styrkes og videreutvikles. De rødgrønne partiene sluttet seg til dette, og kun ett skoletilbud består i dag i statlig regi. Forslagsstillerne mener blant annet på denne bakgrunn at det er grunn til å hevde at det ofte har vært lite samhandling mellom språkpolitikk og utdanningspolitikk. Det er viktig å ivareta førstespråkskompetanse og sårbare tegnspråkmiljøer. Barn som har sin opplæring i og på tegnspråk er en sårbar gruppe, og det er derfor særdeles viktig med det overgripende ansvaret staten har for føringer til opplæring og sikring av fagkompetanse.

Forslagsstillerne peker også på at Kunnskapsdepartementet i Prop. 1 S (2015–2016) skriver om den eneste gjenværende statlige skolen for hørselshemmede, A.C. Møller i Trondheim, at departementet «er i dialog med brukarorganisasjonane og Trondheim kommune om eit styrkt teiknspråkmiljø i lokal regi». Forslagsstillerne vil advare mot en overføring av skoletilbudet ved denne skolen, og viser til de nåværende samarbeidspartienes merknader i Innst. 405 S (2010–2011) og til Sundvolden-erklæringens punkt om å gjeninnføre statlige grunnskoler for hørselshemmede. Forslagsstillerne mener at slike statlige tilbud kan brukes som eksempelskoler for metodikk og pedagogikk innen tospråklig undervisning av elever som har sin opplæring i og på tegnspråk. Slik kan man tilby veiledning av kommunale skoler som har tegnspråklige elever, praksis for og samarbeid med høyskoler, og tilby et kjernemiljø for tegnspråklig fagkompetanse.

Tegnspråk som fag

Sommeren 2015 ble NOU 2015:8 Fremtidens skole. Fornyelser av fag og kompetanser lagt fram av Ludvigsen-utvalget. Språk er trukket frem som en egen fagspesifikk kompetanse. Norsk tegnspråk er et fundament for det tegnspråklige eleven skal lære i skolen. For fremtidens skole er fagspesifikk kompetanse i tegnspråk som språk også et viktig element. Elever som følger læreplaner på tegnspråk skal ha like muligheter som andre.

Språk er en viktig identitets- og kulturbærer, og dette understrekes også av Ludvigsen-utvalget. Kompetente fagmiljøer er sentrale for å gi grobunn for sunn identitetsutvikling, både for dem som bruker tegnspråk og dem som ikke gjør det. For å fremme og styrke norsk tegnspråk, slik Norge har forpliktet seg til, bør tegnspråk etter forslagsstillerens syn bli et tilgjengelig språk for flere. Språk utvikles i bruk med andre. Forslagsstillerne mener derfor at det bør åpnes

for å få rett til tegnspråk både som andrespråk og valgfag, slik at søsken og barn av hørselshemmede kan få kontinuerlig opplæring i språket som brukes hjemme. Tegnspråk som valgfag vil være en inkluderende faktor i nærmiljøet, og kan på sikt styrke det tegnspråklige miljøet og gi større tilfang av tegnspråklige fagpersoner, som for eksempel tegnspråktolker.

Forslagsstillerne mener det også er viktig å ta vare på tegnspråk som forskningsfag ved høyere utdanningsinstitusjoner. Dette henger tett sammen med omfanget av studietilbud på tegnspråk og tolkning, og forslagsstillerne mener at masterstudier i tegnspråk må være en langsiktig målsetting.

Rettigheter for tegnspråkbrukere

I St.meld. nr. 35 (2007–2008) slås det fast at

«Regjeringa vil ta initiativ til å få utgreidd vidare kva rettar teiknspråkbrukarar skal ha, og kva plikter offentlege styresmakter og andre instansar skal ha over for teiknspråkbrukarane og utviklinga av teiknspråket og teiknspråkkulturen.»

Familie- og kulturkomiteen sluttet seg til dette i Innst. S. nr. 184 (2008–2009), men forslagsstillerne har ikke registrert at det i etterkant av dette har blitt tatt initiativ til slik utredning.

Forslagsstillerne er bekymret for hvordan Norge ivaretar sitt språkpolitiske ansvar for norsk tegnspråk. Norges Døveforbund hevder i sitt høringsvar til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets rapport til FN-komiteen for rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne at forbundet

«får mange henvendelser fra foreldre som kjemper for å få opplæring i og på tegnspråk til sine døve og hørselshemmede barn ute i kommunene. Manglende forståelse og kompetanse gjør at mange kommuner ikke anbefaler tegnspråkopplæring etter § 2-6 i opplæringsloven, eller oppfyller denne retten.»

De hevder også at de interkommunale samarbeidene det blir vist til i St. meld. nr. 18 (2010–2011) er enten svekket eller borte. Forslagsstillerne understreker at dette i så fall får store konsekvenser for barna som mister viktig tilgang til språk som legger et viktig grunnlag for videre læring og liv. Forslagsstillerne mener på denne bakgrunn at det er grunn til å se på om nåværende formulering i opplæringsloven § 2-6, siste ledd bør endres.

Forslagsstillerne er opptatt av å følge de folkerettslige forpliktelsene som følger av FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, og av å følge signalene om Norges ansvar som er gitt i St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening og St. meld. nr. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap. Det innebærer et mer aktivt arbeid for å sikre

ivaretagelse og fremme av norsk tegnspråk, gjennom å ivareta kompetanse i tegnspråk og døves kultur, forankret i robuste fagmiljøer. Det innebærer også et aktivt arbeid for å skape og bevare genuine språk- og opplæringsmiljøer som formidler både språk og kultur til barna gjennom et sammenhengende opplæringsløp.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en melding for Stortinget om tegnspråkets stilling i Norge, og særlig tegnspråk i opplæringen, hvilke rettigheter tegnspråkbrukere skal ha, og hvilke plikter offentlige myndigheter og andre instanser skal ha overfor tegnspråkbrukere og utviklingen av tegnspråket og tegnspråkkulturen.
2. Stortinget ber regjeringen redegjøre om status for tiltak 15 i St. meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening, om å vurdere situasjonen for tegnspråkbrukerne med hensyn til praktisk tilrettelegging for bruk av tegnspråk på ulike samfunnsområder, og de formelle rettigheter og plikter som er knyttet til dette.
3. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for Stortinget for det statlige tegnspråklige skoletilbudet.
4. Stortinget ber regjeringen innføre tegnspråk som valgfag i ungdomstrinnet og i videregående opplæring.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at tegnspråk som andrespråk blir en rettighet og en mulighet på samme måte som samisk og finsk i norsk skole.
6. Stortinget ber regjeringen gjøre rede for status for hvordan kommunene ivaretar rettighetene til tegnspråkbrukere etter § 2-6 i opplæringslova, inkludert de som har fått avslag, og om nødvendig føre regelmessig tilsyn.

17. mars 2016

